Antonia Ciolac

„STRĂINISME" LEXICALE CULINARE ÎN EMISIUNI TELEDIFUZATE ROMÂNEŞTI (I)*

1. PRECIZĂRI LEGATE DE DOMENIUL TERMINOLOGIEI

Contribuția de față continuă discuția pe care am consacrat-o în câteva articole anterioare unor neologisme terminologice romanice (de origine franceză şi italiană) din domeniul culinar[1] utilizate în cărți de bucate românești. Din perspectivă sociolingvistică, am considerat elementele lexicale analizate în contribuțiile noastre precedente ca aparținând unui limbaj de specialitate[2], cel al ocupației/meseriei culinare, care include (ca o componentă a sa) şi activitatea din domeniul gastronomiei[3]. Se cuvine să relevăm că terminologii consideră acest limbaj ca fiind mai puțin specializat decât limbajele profesionale din sfera ştiințifică (din domeniul ştiințelor exacte, de exemplu, sau din cel al ştiințelor umane, de exemplu, din lingvistică etc.), dat fiind că el este destinat şi unei receptări mai largi[4]. Pe de altă parte, atât sociolingviştii, cât şi terminologii recunosc că orice limbaj de specialitate (deci şi terminologia culinară) (după cum am precizat deja referitor la aceasta din urmă, v. Ciolac 2015a) presupune cel puțin două niveluri de complexitate, după cum relevă, între alții, Picht şi Draskau (1985: 3)[5]: „[communication] at *the highest level* of complexity, between initiate experts, and, at *lower levels* of complexity, with the aim of informing or initiating other interested parties, in the most economic, precise and unambiguous terms possible" (s.n.). În ceea ce priveşte terminologia culinară, stratul de jos este reprezentat de *nivelul profesional curent* (selectat de

* Partea a II-a a articolului urmează în nr. 3/2016 al revistei.

[1] Cf. Ciolac 2013; 2015a; 2015b.

[2] Limbajul de specialitate culinar şi gastronomic ar corespunde, de fapt, unui domeniu ocupațional mai larg, care este desemnat în franceză prin termenul *la restauration.*

[3] Pentru sensul acestui termen, v. PRe 2012, s.v. *gastronomie* s.f.: „arta mâncării gustoase [...]"; v. şi DEX 2012: „arta de a prepara mâncăruri alese [...]". Gastronomia ar corespunde, aşadar, domeniului denumit în franceză „la haute cuisine", iar în română „bucătăria rafinată", nu bucătăriei cotidiene desemnate prin termenul „culinar".

[4] Cf. Cabré 1998: 224, nota 7: „Celles [=les langues spéciales] de la restauration, de la coiffure, de la ferronnerie, des sports, enfin, présentent un degré bien moindre de spécialisation, et se trouvent de ce fait à la frontière de la langue commune" (s.n.). În altă ordine de idei, Adam 2001 încadrează textele cu caracter culinar în categoria celor destinate oferirii de instrucțiuni. Pentru valori metaforice stilistice ale limbajului culinar românesc (îndepărtate de precizia semantică a limbajelor de specialitate), cf. Murăruş 2008.

[5] Autorii în chestiune sunt citați şi de Cabré 1998: 120.

LR, LXIV, nr. 1, p. 37–60, Bucureşti, 2016

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

specialişti în comunicarea cu nespecialiştii) (v. Ciolac 2015a), iar stratul de sus corespunde unui *nivel profesional „înalt" (specializat)*, folosit între profesioniştii din domeniu. Recurgerea la termeni aparţinând unuia sau altuia dintre aceste niveluri este impusă, în primul rând, de abordarea unui subiect din sfera culinară, dar depinde şi de o serie de factori cum ar fi: a) gradul de specializare în domeniu a locutorului; b) nivelul de pregătire a destinatarului; c) tipul de text (± intens informativ) şi de context de comunicare (formal/semiformal); d) canalul de comunicare (scris/ oral). Nivelul *profesional „înalt" (specializat)* conţine numeroase neologisme terminologice, denumite în mod frecvent *neonime*[6], care sunt împrumutate adesea din alte limbi. Cabré (1998: 255) subliniază, cu privire la limbajele de specialitate, că „les néonymes ont une vocation internationale manifeste". Tocmai caracterul internaţional[7] al multor termeni de specialitate facilitează comunicarea între specialişti la nivel supranaţional. În general, neologismele terminologice care sunt preluate ca atare din limbile străine actuale sunt denumite *xenisme*[8] în limbajele de specialitate. Vom denumi aici *xenism* sau *străinism* orice neologism terminologic preluat dintr-o altă limbă, fie că este împrumutat *tale quale* fie că, dimpotrivă, are o formă mai mult sau mai puţin adaptată sistemului lingvistic românesc. În cele ce urmează ne oprim asupra utilizării străinismelor culinare de origine franceză, italiană şi engleză în comunicarea orală teledifuzată cu caracter (semi)formal. Prima parte a discuţiei de mai jos (notată cu **2.**) este consacrată descrierii şi analizei xenismelor din materialul oral în funcţie de factori extralingvistici (sociopragmatici). Partea a doua (notată cu **3.**) este consacrată prezentării unor constatări generale.

2. ANALIZA CORPUSULUI ORAL

2.1. Prezentarea corpusului

Materialul analizat aparţine unor emisiuni transmise de posturile de televiziune TVR 1, TVR Iaşi, Antena 1, Prima TV şi Euforia, în perioada cuprinsă între anii 2011–2014[9]. Textele din întregul material analizat conţin interacţiuni orale mediatizate. Pentru clasificarea emisiunilor, am luat în considerare mai mulţi factori socio-pragmatici legaţi de raporturile între interlocutori:

[6] Cu privire la *neonime*, vezi Rondeau 1983: 124 şi Cabré 1998: 255.

[7] Amintim ocurenţa a numeroşi termeni de origine franceză sau italiană în emisiunile transmise de canalul TV Paprika, prezentate de bucătarii germani (v. *poschieren, marinieren, die Vinegrette, der Pesto, die Ravioli*) sau de bucătarii englezi (v. *poched, marinated, sauteing, blanched, to braise, the vinigret, the tchicoree* etc.).

[8] Cf. Cabré (1998: 228), care precizează referitor la *xenisme*: „[ils] désignent des concepts culturellement idiosyncrasiques de la communauté linguistique à laquelle ils appartiennent".

[9] Ca material de referinţă, am mai folosit şi emisiuni (româneşti sau străine, subtitrate/dublate în limba română) transmise de postul de televiziune Paprika.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

– locutor profesionist în materie culinară (*chef*) *vs.* locutor diletant[10] în arta culinară;

– interlocutor specialist (*chef*) *vs.* interlocutor bucătar amator;

– tema interacțiunii: domeniul culinar *vs.* viața curentă;

– intenția şi caracterul emisiunii: cu preponderență un caracter informativ-didactic, realizat prin prezentarea (verbală şi practică) de rețete şi de informații culinare, *vs.* un caracter de divertisment pe lângă cel informativ-didactic. Combinând aceste criterii, am repartizat corpusul de care dispunem în mai multe categorii:

1) Emisiuni în care locutorul-prezentator al rețetelor şi gazdă a emisiunii (=*L prezentator*) este un diletant recunoscut în domeniul culinar, fără să fie considerat un profesionist (vom nota nivelul său de competență culinară cu ±), iar interlocutorii săi[11] sunt persoane (frecvent VIP-uri) care au puține cunoştințe în ceea ce priveşte prepararea mâncărurilor (vom nota nivelul individual de competență culinară al acestora cu –/±). Din această categorie de emisiuni face parte rubrica săptămânală *Rețeta lui Dinescu* (din emisiunea *Politică cu delicatețuri*, prezentată tot de Mircea Dinescu pe postul TVR 1).

2) Emisiuni de prezentare practică a unor rețete de către un locutor *chef* (=*L prezentator* +), aflat într-un platou special amenajat; interlocutorul său din platou este un nespecialist (=*Interlocutor* –), iar replicile acestuia din urmă nu privesc domeniul culinar, ci viața curentă. În această categorie intră rubrica *Rețeta lui Vlădutz* (din emisiunea *Neatza cu Răzvan şi Dani,* transmisă matinal de postul Antena 1).

3) Emisiuni în care prezentatorul profesionist (=*L*+) dialoghează cu un interlocutor invitat, care este un specialist în domeniul culinar (=*I*+). De exemplu, emisiunea *Cuisine* (transmisă de postul Euforia).

4) Emisiuni în care realizatorul este un diletant avizat, iar interlocutorul său, prezentator şi executant al rețetelor, este un profesionist din domeniu (un *chef*); discuția cu caracter informativ culinar se poartă exclusiv în domeniul culinar, iar locul de desfăşurare a interacțiunii este bucătăria unui local de alimentație publică. În această categorie intră emisiunea *Pohta ce-am pohtit* (postul TVR Iaşi).

5) Emisiuni în care funcția informativă a mesajului verbal este egalată de aceea de divertisment. Locutorul-evaluator este un *chef* cunoscut (*L*+), iar interlocutorii sunt câțiva diletanți cu o relativă pregătire în domeniu dar şi câteva VIP-uri (majoritatea fără cunoştințe şi fără interes culinar): concursul-divertisment *Academia lui Horia* (postul Prima TV).

6) Emisiuni-concurs în care atât locutorii-evaluatori, cât şi interlocutorii concurenți sunt profesioniști din domeniu, dar funcția de divertisment a textului mediatizat prevalează: concursul-spectacol teledifuzat *Iadul bucătarilor* (postul Antena 1).

Observând repartiția materialului analizat în cele 6 categorii menționate aici, constatăm că, exceptând materialul din prima categorie, cel puțin unul dintre interlocutori aparține domeniului socioocupațional culinar ca profesionist în toate

[10] Termenul *diletant* are aici înțelesul său etimologic, nu pe cel peiorativ.

[11] În fiecare ediție a emisiunii există un singur invitat.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

emisiunile. Vom încerca să relevăm în cadrul fiecăreia dintre aceste categorii natura, diversitatea şi ponderea străinismelor culinare franceze, italiene şi engleze întâlnite. Vom calcula şi frecvența neonimelor respective în tipurile de emisiuni analizate.

2.2. Locutor diletant interacționând cu interlocutori adesea neavizați: [*L prezentator* ± →← *Interlocutor* –/±]

În rubrica săptămânală *Rețeta lui Dinescu*, deşi nu este bucătar profesionist, poetul Mircea Dinescu ocupă rolul profesional forte. Aflat pe teren propriu, în bucătăria restaurantului său ori pe malul Dunării, Dinescu inițiază dialogul, dă informații culinare pentru interlocutorul invitat şi pentru telespectatori, apoi ilustrează şi execută rețeta. Totuşi, în calitatea sa de literat, Mircea Dinescu este atras în mod deosebit de literatura culinară care a circulat în limba română în cursul secolului al XIX-lea (după cum o subliniază el însuşi), de aceea el utilizează în emisiunile sale o gamă redusă de străinisme culinare[12]. În mod neaşteptat, câteva neonime sunt propuse chiar de interlocutorul invitat, fără ca termenul sugerat de acesta să fie preluat de prezentatorul-gazdă. Dintre neonime, menționăm:

FRANȚUZISME

Termenii culinari de origine franceză folosiți de Mircea Dinescu în emisiune sunt puțin variați şi majoritatea lor au intrat deja în limba comună: *antreuri, a badijona, (ceapă) caramelizată, file (de porc), jambon (de țară), maioneză, un melanj, (piept de pui) pané, a tranşa (peştele)*. De exemplu: (Dinescu, în dialog cu Maia Morgenstern) – *Facem un melanj aşa, de miel şi cotlet de porc şi viţel*. Mai rar utilizate de prezentator sunt câteva franțuzisme (uneori adaptate sistemului fonomorfologic românesc), precum *(sos) béchamel, foie gras* (*Foie grau' trebuie să fie* [...]), *mule* <fr. s.f. pl. *moules* „scoici", *(sos) provansal* <fr. adj. *provençal*, *şalău bonne femme* [bon'fam], *un vinigret* <fr. s.f. *une vinaigrette* (cu formă fonetică alterată, cu sensul aici de 'salată de iarnă', diferit de sensul fr. 'sos rece preparat din ulei, oțet şi sare pentru asezonarea salatelor, a mâncărurilor'). În cadrul edițiilor emisiunii mai apar, folosiți exclusiv de unul sau de altul dintre invitați, fără a fi preluați de către Dinescu, termeni precum *(a tăia) julien* <fr. s.f. *julienne* (v. PRe, s.v. *julienne*, 'preparat culinar din legume tăiate în fâşii subțiri utilizat fie pentru garnitură, fie pentru supe'), *a poşa* <fr. vb. de grupa I *pocher* (v. PRe, s.v. *pocher*, 'a plonja ingredientul culinar într-un lichid foarte cald'), *un buiabez* <fr. s.f. *une bouillabaisse* (v. PRe, s.v. *bouillabaisse*, 'preparat culinar din peşti mediteraneeni, parfumat cu şofran, însoțit de maioneză picantă din usturoi şi ulei

[12] Acest fapt explică, însă, prezența în discursul locutorului-prezentator a unor structuri cu caracter specific românesc, de tipul: *a trage legumele în tigaie* „a le prăji la foc viu" (v. *Am tras puțin în tigaie legumele să iasă mireasma din ele.*), *a lăsa bucățile să dănsează* „a le lăsa să se prăjească", *a pârpăli* (bucătarii profesioniști preferă astăzi în locul acestui termen franțuzismul *a sota*), v. *Cotletul de miel îl pârpălim puțin în unt.*; etc.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

de măsline şi servit în sos propriu pe felii de pâine prăjită”). De exemplu: (Dinescu, vorbind invitatului) – *Taie ceapa așa* [ilustrează cu un gest]*!//* (Invitatul) – *Adică cum ar veni julien* {[ʒu'ljen]}[13]*!* / (Dinescu [continuă să explice, fără să țină cont de termenul sugerat]) – *Nu se prăjeşte, doar se* [...]*!* //; (Dinescu) – *Să facem o ciorbă de peşte!* (Invitat) – *Da! Să pregătim împreună un bujabez!* / (Dinescu [continuă, fără să țină cont de termenul sugerat]) – *O să punem usturoi şi* [...] //.

ITALIENISME

În ediţiile analizate ale emisiunii la care ne referim aici nu am întâlnit decât trei italienisme, iar, în două dintre aceste cazuri, locutorul simte şi nevoia unei explicaţii/traduceri a termenului: *aceto balsamico, capere, penne.* De exemplu: (Dinescu, în dialog cu Elena Udrea) – *Să le dăm* [ardeilor] *un dampf de aceto balsamico* [explică:]*, de oţet balsamic!*.

ANGLICISME

Puţine elemente engleze apar în interacţiunile analizate. Dintre acestea, menţionăm: *lime* [laɪm] ‘lămâie verde’, termen utilizat exclusiv de câţiva dintre interlocutorii invitaţi, de exemplu: (Invitat) – *Vițelu’ fiert cu sos de portocale şi lime* [laɪm]*!* / (Dinescu) – *Da, cu sos de lămâie* [verde] *şi portocale! //*. Celelalte anglicisme (*grapefuit, ketch-up, mix, roşii cherry*) sunt utilizate şi/sau de către realizator şi ridică următoarele probleme: *grapefruit*, un anglicism american, nu este folosit de Dinescu cu pronunţarea engleză, ci cu una franţuzită [grep'fʀɥi][14]; *ketchup* este utilizat cu o pronunţare diferită de cea engleză, {['keɪtʃup]}, ['ketʃəp]; anglicismul *mix* este utilizat de Dinescu în alternanţă cu franţuzismul *melanj* (<fr. s.m. *mélange*); *roşii cherry*, sintagmă în care anglicismul *cherry* este folosit cu pronunţarea franceză {['ʃeʀi]}, cu consoana [ʃ] la iniţială, exceptând accentul care este pus pe prima silabă, la fel ca în limba engleză, în locul pronunţării engleze ['tʃerɪ].

Aşadar, neonimele de origine străină care sunt utilizate în această emisiune sunt relativ puţin variate şi puţin numeroase. Totuşi, deoarece apar în cadrul emisiunii cu mai mult de o singură ocurenţă, am calculat frecvenţa absolută medie[15] a acestora:

[13] În cele ce urmează, vom prezenta între paranteze drepte pronunţarea corectă indicată de dicţionarele franceze şi, respectiv, engleze consultate, iar între paranteze acolade şi paranteze drepte modul în care locutorul pronunţă neonimul (în cazul în care această pronunţare diferă de indicaţiile date de dicţionarele francezei şi ale englezei). Semnele folosite pentru trancrierile fonetice în contribuţia noastră sunt recunoscute pentru fiecare limbă în parte în care se pun probleme de pronunţare (româna, franceza, engleza); de asemenea, am realizat transcrieri fonetice intermediare pentru cuvintele împrumutate cu pronunţări adaptate la limba-ţintă, româna.

[14] Menţionăm că PRe 2012 tratează acest termen drept un anglicism, iar pronunţarea indicată este cea engleză: [gʀɛpfʀut]. Termenul figurează în DEX 2012 cu forma *grepfrut, grepfruturi* „[Scris şi: *grape-fruit*]”, pentru care se indică o etimologie dublă: „Din engl., fr. **grape-fruit**”.

[15] Frecvenţa absolută reprezintă numărul total de apariţii ale termenului în textul analizat. Frecvenţa absolută medie am calculat-o împărţind durata emisiunii (exprimată în minute) la numărul total de ocurenţe ale neonimelor excerptate în acea emisiune.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

FRANŢUZISME: 1 OCURENŢĂ LA ***5,6*** MINUTE DE EMISIUNE;
ITALIENISME: 1 ocurenţă la ***14,04*** minute de emisiune;
ANGLICISME: 1 ocurenţă la ***30,6*** minute de emisiune.

Procentele corespunzătoare fiecărei dintre aceste categorii din totalul străinismelor franceze + italiene + engleze utilizate în emisiune sunt următoarele[16]:
FRANŢUZISMELE – REPREZINTĂ **63,15**%;
ITALIENISMELE – reprezintă **25,26**%;
ANGLICISMELE – reprezintă **11,57**%.

Constatăm că atât frecvenţa absolută medie, cât şi frecvenţa relativă atestă preferinţa locutorilor pentru neonimele de origine franceză în cadrul interacţiunii analizate, pe locul al doilea aflându-se italienismele culinare, iar pe locul al treilea anglicismele.

2.3. Prezentator profesionist (*chef*) dialogând cu un nespecialist din platou: [*L prezentator* + →← *Interlocutor* –]

Prezentatorul reţetelor este un bucătar profesionist care s-a specializat în Germania, Vlăduţ (de 30–35 ani). Parcursul său profesional explică prezenţa unor germanisme în corpusul analizat. Prezentatorul interacţionează sporadic cu câţiva nespecialişti din platou, adresându-se telespectatorilor, care, la rândul lor, sunt consideraţi ca fiind nespecialişti. Conştient de absenţa competenţei profesionale culinare a destinatarilor, locutorul-prezentator recurge la un număr mare de glosări şi/sau de definiri ale termenilor neologici; explicaţiile sunt introduse prin *adică* (v. – *Antricotul am să-l tai julien, adică în bastonaşe foarte mici.*) sau cu ajutorul verbului copulativ *a fi* (v. – *Spätzle* ['ʃpetsle] *sunt nişte tăieţei de casă cu ou.*). Neologismele de origine străină pe care le-am întâlnit în prezentarea reţetelor sunt franţuzisme, italienisme, un spaniolism (*chili* ['tʃilɪ]), anglicisme, dar şi germanisme. Iată exemple din mai multe ediţii ale rubricii:

FRANŢUZISME

a asezona; *baghetă*; *bain-marie* [benma'ri]; *(sos) béchamel* [beʃa'mel] (Vlăduţ: – *Am să prepar şniţel în stil franţuzesc. Béchamelul* [beʃa'melul] *pe care o să-l folosesc pentru prăjit şniţelele va fi foarte condimentat.*); *(brânză) brie* [bri]; *(brânză) camembert* [kamɶ'bɛʀ], {[kamăm'ber]}; *un caramel*; *a carameliza*; *crème fraîche* [krem'freʃ] <fr. ‘smântână’ (Vlăduţ: – *Turnăm şi nişte crème fraîche* [krem'freʃ], *adică o cremă de smântână ceva mai consistentă. Lăsăm la cuptor, fără să se gratineze foarte mult.*); *crêpe Suzette* {[kreps**u**'zet]} <fr. ‘tip de clătită pregătită cu suc de portocale şi cu vin Grand Marnier şi flambată’; *cruton*; *escalop* (s.n. rom. *un escalop*); *file* (pl. rom. *fileuri*) *(din carne de pui/porc)*; *foietaj* <fr.

[16] Aceste procente indică frecvenţa relativă a fiecăreia dintre aceste categorii de neonime în cadrul emisiunii.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

feuilletage s.m. ‘aluat de plăcintă sub formă de foi’; *fructat* (calc după adjectivul fr. *fruité, -e* ‘care are gustul fructului proaspăt (în special despre uleiurile şi alcoolurile de fructe). Vin fructat’); *ganache* <fr. s.f. *ganache* ‘cremă preparată din ciocolată topită şi frişcă’ (Vlăduț: – *Crema de ciocolată pe care o facem este o cremă ganașhe* [ga'naʃ], *adică din cantități egale de ciocolată amăruie şi smântână naturală, obligatoriu frişcă naturală.*); *a gratina*; *jiu*, cu pronunțările {[ʒĭu]} fără articol hotărât şi {[ʒiu̯]} cu articol hotărât (v. Ciolac 2015b) <fr. s.m. *jus* ‘suc, zeamă’; *(a tăia) julien* [ʒy'ljen]. Constatăm că majoritatea franțuzismelor utilizate de locutorul profesionist (consemnate sau nu de DEX) au preluat în limba română genul neutru, chiar dacă în limba de origine, franceza, au genul feminin (cf. rom. s.n. un *escalop vs.* fr. s.f. *une escalope*).

ITALIENISME

Neonimele culinare de origine italiană utilizate în textele analizate desemnează în principal ingrediente (*bròccoli*, *càpere*, *oregàno*, *rùcola*), paste făinoase (*bucatìni*, *penne*, *rigatoni* ‘paste sub formă de tuburi brăzdate’, *spaghetti bolognèse*, *tăieței*) sau brânzeturi (*gorgonzòla* <it. ‘brânză italiană de consistență cremoasă cu mucegai’, *mascarpone*, *mozzarella*) şi, mai rar, caracteristici ale materiei prime (*prosciuto crudo*) sau ale produsului final (*pasta fresca*, *legume al dente*) în sintagme preluate ca atare sau nu. Dintre aceştia, figurează în DEX 2012 (cu sensul lor culinar) numai *broccoli*, *caperă, -e*, *tăieței*, *mozzarella.*

ANGLICISME

Neonimele de origine engleză sunt puțin variate. Cel mai frecvent folosite sunt substantivele *bacon, dressing, lime, rosbif* şi adjectivul *fresh.* Trebuie remarcat că termenul *vinaigrette* nu este deloc folosit de către prezentatorul-bucătar, fiind înlocuit în toate situațiile de echivalentul său hiperonimic englez *dressing*. Remarcăm pronunțarea parțial franceză ['ʃɛʀi] a anglicismului *cherry*. În DEX 2012 figurează numai *bacon* s.n. şi *rosbif, -uri* s.n. cu sensurile menționate aici.

GERMANISME

Puțin numeroase şi cu o frecvență de utilizare limitată la câte o singură ocurență, elementele de origine germană apar, totuşi, în corpusul analizat: *blat* (figurează în DEX ca s.n.) <germ. *Blatt, Blätter* s.n. ‘foaie’, *cremşnit* (figurează în DEX ca s.n.) <germ. *Kremschnitt, -e* s.m. ‘prăjitură din foi cu cremă de vanilie’, *şnițel* (figurează în DEX ca s.n.) <germ. *Schnitzel* s.m. ‘bucată tăiată din mușchiul din carnea de vită sau din carnea de porc, învelită într-un strat protector de materie făinoasă şi prăjită într-o tigaie cu ulei încins’, *Spätzle* <germ. (nu figurează în DEX), *Kranz* <germ. s.m. *Kranz* ‘prăjitură sub formă de coroană’.

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

DATELE STATISTICE

Am calculat frecvența absolută medie a fiecărei categorii de străinisme:
FRANȚUZISME: 1 ocurență la ***1,14*** minute de emisiune;
ITALIENISME: 1 ocurență la ***2,49*** minute de emisiune;
ANGLICISME: 1 ocurență la ***4,59*** minute de emisiune;
GERMANISME: 1 ocurență la ***14,7*** minute de emisiune.

În ceea ce privește frecvența relativă (calculată din totalul străinismelor romanice + germanice utilizate în emisiune), am constatat următoarele:
FRANȚUZISMELE – reprezintă ***57,9***%;
ITALIENISMELE – reprezintă ***26,69***%;
SPANIOLISMELE – reprezintă **0,9**%;
ANGLICISMELE – reprezintă ***14,47***%;
GERMANISMELE – reprezintă **8,9**%.

Aşadar, şi în acest tip de interacțiune teledifuzată, cel mai frecvent utilizate de către locutorul-prezentator sunt neonimele de origine franceză, urmate de cele de origine italiană şi spaniolă şi abia apoi de cele de origine engleză şi, respectiv, germană.

2.4. Locutor profesionist (*chef*) dialogând cu un invitat specialist: [*L prezentator* + →← *Interlocutor* +]

Prezentatorul emisiunii *Cuisine* (difuzată de postul de TV Euforia) este *chef* Cezar, iar invitatul din fiecare ediție este câte un bucătar dintr-un restaurant din România. În funcție de specificul localului din care provin şi de natura preparatului prezentat, invitații utilizează cu precădere termeni de origine franceză ori italiană (vezi, de exemplu, Alex sau Iulian, acesta din urmă fiind un *pizzaiòlo*). Am întâlnit şi câteva anglicisme. Menționăm aici:

FRANȚUZISME

foie-gras, adaptat şi aici sistemului morfologic românesc prin articularea hotărâtă (v. şi *supra*, sub **2.1.**); *piment d'espelette* (<fr. *piment d'Espelette*), cu o pronunțare românească stâlcită (*piman* d'espelt), *somon fumé*, cu o pronunțare adaptată sistemului fonetic românesc, {[somonfu'me]}.

ITALIENISME

Aproape toate italienismele întâlnite aici au apărut şi în corpusul scris pe care l-am analizat într-un articol anterior (v. Ciolac 2015a). Totuşi, dat fiind că acest corpus oral este mult mai restrâns în raport cu cel scris pe care l-am analizat deja, varietatea şi frecvența de utilizare a italienismelor sunt mult mai scăzute aici. Dăm o listă a principalelor italienisme care au apărut în interacțiunile verbale ale emisiunii la care ne referim: *calamàri pieni* <it. s.m. pl. 'calamari umpluți', *capere*, *carpaccio*

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)

de vită (v. Ciolac 2015a), *focàccia* <it. s.f. ‘lipie, plăcintă’, *mascarpòne*, *mozzarèlla*, *pinòli* <it. s.m. *pinòlo* ‘sămânță de pin’, *pizza*, *pizzaiòlo, -òli*, *radìcchio* <it. s.m. ‘cicoare’, *règamo* <it. s.m. ‘sovârf’, *sèdano* <it. s.m. ‘țelină’. Unul dintre termenii de mai sus, it. *pizza*, a dat şi un derivat pe teren românesc, *pizz**ar***.

ANGLICISME

Termenii englezi apar mai degrabă ca substantive care desemnează starea ingredientului sau a preparatului (*mix, toast*), mai rar materia primă (*lime, roşii cherry* {['ʃeʀi]}, cu consoana inițială pronunțată franțuzeşte [ʃ] ori preparatul (*cheesecake* ['tʃi:zkeɪk]) sau ca adjective cu sens culinar (*fresh, frozen*). Ca termeni culinari, adjectivele *fresh* şi *frozen* sunt consemnate în Oxford-Hachette 1997. Astfel, referitor la alimente (ierburi, legume, paste etc.), *fresh* înseamnă ‘neprocesat’, iar *frozen* (când se referă la legume, carne) are sensul ‘congelat’. Mai menționăm verbul *(a) mixa*. Anglicismul *(a) mixa* este folosit pentru a indica operația mecanică făcută cu ajutorul aparatului numit *mixer*, în timp ce verbul românesc *(a) amesteca* desemnează, de regulă, fie operația manuală, fie pur şi simplu noțiunea de amestecare. Pentru a indica rezultatul concret al operației menționate prin oricare dintre cele două sinonime (*a) mixa/(a) amesteca*, se foloseşte în corpusul analizat anglicismul *mix* ca substantiv comun. Evaluarea statistică a străinismelor întâlnite în acest tip de corpus a revelat următoarele valori pentru frecvența absolută medie:

FRANȚUZISME: 1 ocurență la ***1,8*** minute de emisiune;
ITALIENISME: 1 ocurență la ***2,15*** minute de emisiune;
ANGLICISME: 1 ocurență la ***5,12*** minute de emisiune.

Se impun câteva observații: deşi, în mod explicabil, italienismele sunt neonimele care predomină în discursul interlocutorilor-bucătari angajați în restaurantele italiene, tot franțuzismele au frecvența absolută medie cea mai ridicată în ansamblul corpusului analizat; italienismele ocupă un loc intermediar, dar frecvența absolută medie a italienismelor este mult mai apropiată de frecvența anglicismelor decât de aceea a franțuzismelor, frecvența anglicismelor dovedindu-se cea mai scăzută în corpus. Am obținut următoarele valori privind frecvența relativă a neonimelor de care ne ocupăm aici:

FRANȚUZISMELE – reprezintă ***45,4***% din totalul străinismelor excerptate (fr. + it. + engl.);
ITALIENISMELE – reprezintă ***38,3***%;
ANGLICISMELE – reprezintă ***16,16***%.

Constatăm că ierarhia valorică de mai sus se menține şi în acest caz, procentul anglicismelor fiind cel mai mic.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
antonia_ferihan@yahoo.com

BDD-A24872 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:52 UTC)